

“Vandaag is een mooie dag om over de dood te praten”. Zo klonk het enige tijd geleden bijna dagelijks op de radio als ik rond 8 uur richting het werk reed. Het bleek een reclame van de Nederlandse Vereniging voor het Vrijwillig Levens einde. Deze vereniging heeft zich ten doel gesteld de mogelijkheid om op een zelfgekozen moment uit het leven te stappen mogelijk te maken. Al dan niet met hulp van een arts. Zoals ze zelf zeggen; wij zijn voor een waardig sterven” en adviseren iedereen een wilsverklaring te schrijven. Dan kan je, als je dat niet meer zelf kenbaar kan maken in ieder geval geholpen worden.....Euthanasie; de goede dood.

Het lijkt te werken, die reclame en aandacht voor de wilsverklaringen. Steeds meer mensen schrijven wilsverklaringen. Ik zie ze geregeld langskomen. En steeds vaker schrijven mensen er iets in over dementie. Als het zover is, wil ik niet meer leven. Als ik mijn kinderen niet meer herken, dan wil ik niet meer leven. Als ik naar het verpleeghuis moet, dan wil ik niet meer leven. En toch....ik heb er moeite mee. Als arts in het verpleeghuis zorg ik voor mensen met dementie. Zij zijn waar niemand wil zijn. Zij zijn wie niemand wil zijn. Anders en veranderd. Uiteindelijk een schim van wie ze ooit waren. Ben ik, zoals ik wel te horen krijg, onbarmhartig als ik ze niet uit hun lijden wil verlossen? Ook niet als er een papier is waarin men heeft opgeschreven dat wel te willen?

Het grote dilemma met euthanasie bij dementie is de wilsonbekwaamheid. Op het moment dat het leven lijden is geworden (vanuit het perspectief van de gezonde mens) is men zelf vaak zodanig veranderd dat men er geen weet meer van heeft dit niet te willen. Sommigen lijden. Sommige zelfs ondraaglijk. Anderen lijden niet of in ieder geval niet meer dan ieder ander van ons. Maar ze vragen niet *zelf* meer om de dood. En juist dit zelf kunnen vragen is, in combinatie met het ondraaglijk en uitzichtloos lijden, een belangrijke voorwaarde om als arts tot euthanasie over te kunnen gaan. Zonder het uitdrukkelijke verzoek dat tot het laatste moment kan worden geuit en kan worden teruggetrokken, begeven we ons op glad ijs. Dan is euthanasie niet meer een helpen, maar een oordeel. Jouw leven is lijden....jouw leven is ondraaglijk.

Ik kan niet anders dan beamen dat er in een verpleeghuis lijden is, maar zeker niet overal. Er is aftakeling, verlies en rouw. Maar er is ook veiligheid en acceptatie. Soms zelfs iets van een nieuw begin. En uiteindelijk is er altijd leven. Soms zeggen mensen tegen mij; waarom laat je ze leven! Maar dat is een gekke verdraaide gedachte. Ik laat ze niet leven (kon ik dat maar) nee, deze mensen leven!

Dat brengt ons misschien dichter bij de kern van de zaak. De wens tot een goede dood, zoals beschreven in die vele wilsverklaringen, is misschien geen wens tot een goede dood, maar een wens tot een goed leven. Een leven zonder lijden. Onze maatschappij kan steeds minder goed omgaan met lijden en kwetsbaarheid. Afhankelijkheid en het verlies van de controle, je ratio, het succes.....een ander tot last zijn.....dat is misschien wel erger dan de dood.

Het maakt ons bang. We hebben veel te verliezen. En dan helpt een bijbeltekst als Korthinthiers 10 maar een beetje;

“Hij zal niet toelaten dat u boven uw krachten beproefd wordt. En met de beproeving bepaalt hij ook de uitkomst, zodat u haar kunt doorstaan.”

Doorstaan? Willen we wel nog dingen doorstaan? Is dat niet een beetje ouderwets?

Velen van ons hebben zelf of van nabij meegemaakt dat het leven veel pijn kan doen, met name ook als er sprake is van ziekte. Die laatste weken, maanden of soms zelfs jaren zijn jaren die je mensen zou willen besparen. Mensen lijden en worstelen zich door het leven. Een leven dat toch al aan het einde is. De dood komt dan als een welkome verlosser van het lijden op deze aarde. In prediker wordt het heel mooi beschreven;

“Daarom zeg ik; wie dood is en begraven, is beter af dan iemand die nog leeft. Maar het beste af is iemand die nooit geboren is. Hij hoeft al dat ellendige gedoe onder de zon niet mee te maken”

Inderdaad; ellendig gedoe onder de zon! Waarom?

Maar betekent dat ook dat we actief zouden kunnen/moeten ingrijpen? Is euthanasie de oplossing bij dementie? Ik denk het niet. Je hoeft de dood niet uit te stellen. We voegen liever leven aan de dagen toe, dan dagen aan het leven. Maar actief ingrijpen en mensen euthaniseren (ja, het wordt dan een werkwoord in plaats van een zelfstandig naamwoord) alleen op basis van ooit geschreven verklaringen doet geen recht aan de complexiteit en onomkeerbaarheid van dergelijke besluiten. En geen recht aan het leven dat, wat mij betreft het grootste mysterie is. Een mysterie omdat een mens nog steeds mens is, ook zonder succes, ook zonder groei, ook in afhankelijkheid. Zoals in Prediker al wordt gezegd; we worden geboren...en dan is er het leven.

Toch schrijven mensen en masse een wilsverklaring. Als arts is het zeker fijn om iets te weten van wensen en verwachtingen rond leven en levenseinde. Het helpt om moeilijke besluiten te maken. Maar daarover bij de koffie meer....

Maar zou het ook te maken kunnen hebben met de negatieve kijk op ouderdom, de steeds maar terugkerende discussie over de kosten van zorg, de nadruk op eigen regie en de denigrerende verhalen over mensen met luiers in verpleeghuizen. Speelt angst om het lijden alleen te moeten doorstaan misschien een rol? Of de verheerlijking van de zelfgekozen dood? Want als iemand zegt; ‘je mag best kiezen om in een luier door te leven’ dan zegt dat natuurlijk wat. Ben je dan plotseling zelf verantwoordelijk geworden voor je lijden?

Wat is onze reactie als christenen op de vraag die we ons als maatschappij stellen. Is er alleen barmhartigheid in de dood? Is de dood beter dan het leven? Ik vind het moeilijk en worstel daar wel eens mee. Soms lijkt de dood echt beter dan het leven.

Laten we nadenken over de waarde van een leven, zonder het lijden te verheerlijken. Want het lijden van sommige mensen is vreselijk en dat moet je niet verheerlijken. Euthanasie is in die zin voor mij ook niet onbespreekbaar. Maar wel iets dat met uiterste zorgvuldigheid betracht moet worden. De mens blijft tenslotte een grillig wezen...mensen verschuiven hun grenzen. Als de dood nadert blijkt het leven toch nog wel waardevoller dan men eerst had voorzien.

Het gesprek over die vrijwillige dood zal nog lang niet stoppen. Als kerk en als christenen is het goed om mee te praten. Niet vanuit het dogma, maar vanuit onze waarden. Wat is ons antwoord op angst? En wat is ons antwoord op lijden? Want wat ons beangstigt, dat gebeurt al. Bij onszelf, of bij een ander,het gebeurt.

Vandaag gaat dus niet over de dood, maar vandaag praten we over het leven en onze reactie daarop.

En in dat leven grijp ik dan toch terug op de woorden uit de bijbel;

In de lezing van vanmorgen;

'wees niet bang want ik heb u verlost en u bij uw naam geroepen.; u bent van mij!'

&

'Ik alleen ben God. Ik ben het ook nu nog; er is niemand die zich aan mijn hand onttrekt. Als ik iets doe, wie maakt het dan ongedaan?'

En ik wil eindigen met Prediker:

'Heb je een goede dag, geniet ervan

Heb je een kwade dag, bedenk dat God ook die gemaakt heeft

Hij wil eenvoudig niet dat de mens erachter komt wat de volgende brengt....

Dus als we vanmiddag naar huis gaan, laten we dan genieten als dat kan. En laat ons nadenken hoe we hen die de donkere dagen van het leven ervaren kunnen steunen. Dat we door ons handelen de liefde van God mogen laten zien en zo de belofte van Pasen zichtbaar maken!